

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

FÜSUN ERDOĞAN VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 16234/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

30 Haziran 2009

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (16234/04) no'lu davanın nedeni (T.C. vatandaşları) Füsun Erdoğan, İbrahim Çiçek, Birol Paşa ve Delil İldan'ın (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 26 Mart 2004 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından F. N. Ertekin, T. Ayçık, K. Öztürk ve İ. C. Halavurt tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar sırasıyla 1960, 1956, 1967 ve 1973 doğumludur.

15 Mart 1996 tarihinde İstanbul polisi yasadışı örgüt MLKP'ye (Marksist Leninist Komünist Partisi) karşı yürütmüş olduğu operasyon kapsamında Füsun Erdoğan, İbrahim Çiçek, Birol Paşa ve Delil İldan'ı yakalayarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinde gözaltına almıştır.

Başvuranlar 29 Mart 1996 tarihinde Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenilmiştir.

Başvuranlar aynı gün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) nöbetçi hakimi karşısına çıkarılmışlar, burada hakim tutuklu yargılanmalarına karar vermiştir.

Başvuranlar çeşitli şekillerde kötü muameleye maruz kaldıklarını ileri sürerek 4 Nisan 1996 tarihinde Fatih Cumhuriyet Savcılığına giderek gözaltından sorumlu polisler hakkında şikayette bulunmuşlardır.

Başvuranların kötü muamele iddiaları şu şekilde sıralanmaktadır: gözleri bandajla kapatmak, vücuda tazyikli su sıkmak, buzlu zeminde yatmaya zorlamak, boğazı sıkmak, el ve ayak parmaklarına elektroşok vermek, filistin askısına asmak, uykusuz bırakmak, ayakta uzun süre bekletmek, testislere baskı uygulamak.

Başvuranlar hakkında hazırlanan sağlık raporlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

- Füsun Erdoğan:

20 Mart 1996 tarihinde Vakıf Gureba Hastanesi'nde düzenlenen rapora göre adı geçeninin vücudunda darp ya da yara izine rastlanılmamıştır.

29 Mart 1996 tarihinde Vakıf Gureba Hastanesi'nde hazırlanan rapora göre vücudun sağ tarafında bel hizasında hassasiyet tespit edilmiştir.

İstanbul DGM Adli Tabipliği'nin 1 Nisan 1996 tarihli raporunda bel hizasında ve koltukaltında harekete bağlı olarak ağrılar, sol dizin iç kısmında 2x2 cm. büyüklüğünde kabuk

bağlamış yara izi, sağ uyluk hizasında 0,5 cm.lik yara tespit edildiği kaydedilmiştir. Raporda nörolojik bir rahatsızlığa rastlanmamış olup, hayati tehlike bulunmamakla birlikte üç günlük bir istirahatın uygun olacağı belirtilmiştir.

- İbrahim Çiçek:

20 Mart 1996 tarihinde Vakıf Gureba Hastanesi'nde düzenlenen rapora göre adı geçeninin vücudunda darp ya da yara izine rastlanılmamıştır.

29 Mart 1996 tarihinde Vakıf Gureba Hastanesi'nde hazırlanan rapora göre nörolojik bir rahatsızlığa rastlanılmamıştır.

İstanbul DGM Adli Tabipliği'nin 1 Nisan 1996 tarihli raporunda hasta sağ omuz ve her iki kürek kemiğinde uyuşukluk olduğundan şikayetle, sırtın sağ hizasında çizgisel olarak 2 ve 4 cm. çapında kabuk bağlamış iki yara izini ve 1 numaralı diş kemiğinde kısmi çıkıklık olduğunu göstermiştir. Raporda nörolojik bir rahatsızlığa rastlanmamış olup, hayati tehlike bulunmamakla birlikte beş günlük bir istirahatın uygun olacağı belirtilmiştir.

- Birol Paşa:

18 Mart 1996 tarihinde Vakıf Gureba Hastanesi'nde düzenlenen rapora göre başvuranın çenesinin altındaki 2 cm'lik kesik haricinde vücudunda darp ya da yara izine rastlanılmamıştır.

Vakıf Gureba Hastanesi'nin 29 Mart 1996 tarihli raporuna göre kalp kapakçığı düzeyinde 4-6 şiddetinde yoğunluk ve olası bir kalp yetmezliği saptanmıştır.

İstanbul DGM Adli Tabipliği 1 Nisan 1996 tarihli raporunda çenenin sol kısmında 2 cm. büyüklüğünde bir yara izi, kalp kapakçığının işlevini yeterince görememesi nedeniyle 4-6 yoğunlukta kalp rahatsızlığı tespit etmekle birlikte başvuranın hayati tehlikesinin bulunmadığını belirtmiştir. Adli tıp üç günlük istirahatın verilmesini uygun görmüştür.

- Delil İldan:

Vakıf Gureba Hastanesi'nin 20 Mart 1996 tarihli raporunda başvuranın vücudunda darp ya da yara izine rastlanılmadığı kaydedilmiştir.

29 Mart 1996'da Vakıf Gureba Hastanesi adı geçeninin sağ kolunda parestezi saptamıştır.

İstanbul DGM Adli Tabipliği'nin 1 Nisan 1996 tarihli raporunda adı geçeninin özellikle 4. ve 5. parmakların atardamarlarında parestezi tespit edilmekle birlikte başvuranın hayatını tehlikeye sokacak bir durumun söz konusu olmadığı belirtilerek beş günlük rapor verilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Savcısı 16 Mayıs 1997 tarihli bir iddianame ile İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi önünde yedi polisi işkence uygulayarak itirafa zorlamakla itham etmiş ve TCK'nın 243. maddesine «bir kimseye cürümlerini söyletmek bir tanığın olayları bildirmesini engellemek, şikayet veya ihbarda bulunmasını engellemek (...) sebebiyle veya diğer herhangi bir nedenle işkence eden veya zalimane veya gayriinsani veya haysiyet kırıcı muamelelere başvuran memur veya diğer kamu görevlilerine beş yıla kadar ağır hapis ve sürekli veya geçici olarak kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası verilir.» dayalı olarak polislerin mahkumiyetlerini talep etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki davaya başvuranlar müdahil taraf olarak katılmışlardır.

13 Şubat 1998 tarihli duruşmada tanıkların ifadelerine başvurulmuştur.

Ağır Ceza Mahkemesi 25 Eylül 2002 tarihli bir karar ile iki polisin serbest bırakılmasına karar vermiştir. Mahkeme kararında ayrıca TCK'nın 243/1 maddesine istinaden beş polisi bir yıl iki ay hapis cezasına çarptırmış ve üç ay on beş gün süreyle görevlerinden açığa alınmalarına karar vermiştir.

Sanık polisler mahkumiyet kararına karşı temyize gitmişlerdir.

Başvuranlar Yargıtay'daki davaya müdahil olmamışlardır.

Başvuranların avukatı 16 Ekim 2003 tarihli bir dilekçe ile Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki yargılamanın gidişatından endişe duyduğunu ifade etmiştir.

Ağır Ceza Mahkemesi'nin kaleminden aynı gün yazılı olarak verilen cevapta sanık polislerin temyize başvurmalarını müteakip dosyanın 30 Eylül 2003 tarihinde Yargıtay'a gönderildiği bilgisi verilmiştir.

Cumhuriyet Savcısı da Yargıtay'daki dosyanın incelenmesini talep etmiştir.

Dava dosyası 3 Mart 2004 tarihinde Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesi'ne gönderilmiştir.

Yargıtay 4 Ekim 2004 tarihli bir karar ile kamu davasının zamanaşımına uğradığına hükmetmiştir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 3. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 3. ve 13. maddelerine atıfta bulunan başvuranlar Terörle Mücadele Şubesinde gözaltında bulundukları sırada işkenceye maruz kaldıklarından ve sözkonusu kötü muamele iddialarına karşı etkili bir başvuru yolu bulunmadığından şikayetçi olmaktadır.

Hükümet bir yandan başvuranların Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25 Eylül 2002 tarihli kararına karşı temyize gitmemeleri, öte yandan hukuk mahkemeleri ve idari mahkemeler nezdinde maddi-manevi tazminat talebiyle dava açmamaları doğrultusunda iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazında bulunmaktadır.

Başvuranlar AİHS'nin 35. maddesinde yer alan tüm gerekleri yerine getirdiklerini öne sürmektedir.

AİHM bu şikayetlerin AİHS'nin 3. maddesi çerçevesinde incelenmesi gerektiğine itibar etmektedir (Bkz. Okkalı-Türkiye kararı no: 52067/99, 17 Ekim 2006).

AİHM temyize itirazı hususunda, iki polis memurunun serbest bırakılmasına hükmetse bile Ağır Ceza Mahkemesi'nin 25 Eylül 2002 tarihli kararının başvuranlar lehine olduğunu gözlemlemektedir. Bu nedenle başvuranların temyize başvurma zorunlulukları bulunmamaktadır. Maddi-manevi tazminat talebiyle dava açılmamış olması yolundaki itiraza ilişkin AİHM, geçmişte konuya ilişkin olarak müteaddit defalar görüş bildirerek bu itirazı reddettiğini anımsatır (Bkz. diğerleri arasında, *Karayiğit – Türkiye*, no: 63181/00, 5 Ekim

2004). AİHM, mevcut davada evvelce verdiği kararlardan ayrılmasını gerektirecek herhangi bir durum tespit etmemiştir. AİHM sonuç itibarıyla Hükümetin bu itirazını reddetmektedir. AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvuruların dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvurular kabuledilebilir niteliktedir.

Hükümet davanın esası hakkında, AİHS'nin 3. maddesine dayalı olarak başvurular tarafından öne sürülen kötü muamele iddialarının iç hukukta Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2002 tarihli kararı ile incelenip karara bağlandığını, buna karşın sözkonusu davanın zamanaşımına uğradığını ifade etmektedir.

AİHM ulusal mahkemelerin bu bağlamda yaptıkları tespitten sapmayı gerektirecek herhangi özel bir neden gözlemlemediğini kaydetmekte ve başvuruların belirli bir düzeyde kötü muameleye maruz kaldıklarının sağlık raporları ile ortaya konulduğunu dikkate almaktadır. AİHM bu koşullar çerçevesinde, aynı olaylara dayalı olarak AİHS'nin 3. maddesinin esas bakımından ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

AİHM yürütülen soruşturmaların etkili bir yapıda olup olmadığı hususunda ise, başvurular tarafından yapılan şikayeti müteakip bir soruşturma gerçekleştirildiğini ve ceza davasının açıldığını gözlemlemektedir. Bununla birlikte Yargıtay 4 Ekim 2004 tarihli bir karar ile TCK'nın 102. maddesi gereğince ceza davasının zaman aşımına uğradığı gerekçesiyle yargılamayı sonlandırmıştır. Bu bağlamda, AİHM'ye göre ulusal mahkemelerin işkence ile itham edilen Devletin görevlilerinin ivedilikle yargı önüne çıkarılmasını gözetmemeleri ve sanıkların zamanaşımından yararlanmalarına engel olmamaları üzüntü vericidir (Bkz. Hüseyin Şimşek-Türkiye kararı, no: 68881/01, 20 Mayıs 2008).

Sonuç itibarıyla, AİHM gözetimden sorumlu polislerin yargılanmaları için toplam yedi yıldan fazla bir sürenin geçtiği göz önüne alındığında, şiddet eylemi faillerinin işkence suçuyla yargılandıkları halde neredeyse cezasız kalmaları nedeniyle ulusal mercilerin yeterli düzeyde ivedilikle ve gerekli ihtimamı gösterir şekilde hareket etmedikleri kanısındadır (Bkz. Türkmen-Türkiye, no: 43124/98, 19 Aralık 2006 ve sözü edilen Okkalı).

II. AİHS'NİN 6/1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 6/1 maddesine atıfta bulunan başvurular sorumlu polisler hakkında sürdürülen ceza davasının uzunluğundan şikayetçi olmaktadır.

AİHS'nin 3. maddesi bakımından ortaya konulan bu temel sorunun incelendiğini belirten AİHM, 6. madde doğrultusunda yapılan bu şikayetin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına itibar etmektedir (Bkz. diğer birçokları arasında, Kamil Uzun-Türkiye kararı, no: 37410/97, 10 Mayıs 2007).

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

Başvurular maruz kaldıkları manevi zarar için 320.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet bu miktara karşı çıkmaktadır.

Başvuranların 3. madde alanında mağdur oldukları ve AİHS'nin önemli açılardan ihlal edilmesi dikkate alındığında, AİHM başvurularının her birine 10.000 Euro manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmaktadır.

Başvuran yargılama giderleri ve harcamalarına ilişkin 26.881 Euro talep etmektedir. Başvuranlar kanıtlayıcı belge niteliğinde avukatlık sözleşmelerini, ödeme makbuzlarını, tercüme giderlerini gösteren faturayı ve İstanbul Barosu'nun avukatlık ücret tarifesi sunmaktadır.

AİHM başvurular tarafından yapılan yargılama giderlerinin iç hukukta olduğu kadar AİHS organları nezdinde de AİHS'nin ihlallerinin giderilmesi amacını taşıdığını kaydetmektedir. AİHM kendisine sunulan deliller ve yargılama gider ve harcamalarına ilişkin kıstaslar ışığında yapılan tüm yargılama giderleri için başvuranlara toplam 10.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

AİHM gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artışın ekleneceğini ifade etmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. AİHS'nin 3. maddesinin esas ve usul bakımından *ihlal edildiğine*;
3. AİHS'ye ilişkin yapılan diğer şikayetlerin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL' ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından;
 - i. başvuruların her birine 10.000 (on bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;
 - ii. yargılama masraf ve giderleri için başvuranlara ortaklaşa toplam 10.000 (on bin) Euro *ödenmesine*;
- b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;
5. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin reddine;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 30 Haziran 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

